

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Кафедра соціальної психології

Проректор

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

08

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї»

Галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальності 053 Психологія

факультет психології

Івано-Франківськ – 2022 рік

Робоча програма з «Психології сім'ї» для студентів ОР «Бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія». «29» серпня, 2022 р. 21 с.

Розробники: Федоришин Г.М., доцент кафедри соціальної психології, кандидат психологічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри соціальної психології

Протокол від «29» серпня 2022 р. № 1

Завідувач кафедри соціальної психології “29” серпня 2022 р. Пілецька Л.С.

Схвалено методичною комісією факультету, інституту. Протокол від 30. 08. 2022 р. № 1

Голова Пілецька Л.С.

“30” серпня 2022 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3,0	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Нормативна	
	Напрямок підготовки 053 Психологія		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3 -й	3 -й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		5 -й	5 -й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	_12_ год.	4 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	_6_ год.
		Лабораторні	
		0 год.	_0_ год.
		Самостійна робота	
		60 год.	_80_ год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: екзамен			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33,3 % : 66,7 %

для заочної форми навчання – 8,9 % : 91,1 %

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомити студентів-психологів з психологією шлюбно-сімейних стосунків як науковою дисципліною, так і прикладною галуззю психологічної науки (навчальна); психологічна підготовка молоді до сімейного життя (вихована).

Завдання:

розкрити теоретичні поняття і положення психології сім'ї, сучасні підходи до розуміння динаміки її розвитку та функціонування, структуру та категоріальний апарат психології сім'ї, психологічні закономірності життєвого циклу сім'ї, сімейних криз, методи психологічного консультування сім'ї;

навчити студентів використовувати отримані знання для забезпечення ефективної консультативної практики сімейного психолога, реалізовувати основні напрями роботи практичного психолога в сімейному консультуванні.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 8. Здатність організовувати та здійснювати психологічну реабілітацію, надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)

СК 9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу, відповідно до запиту, заходи промоції збереження психічного здоров'я

Програмні результати навчання:

ПР 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх аргументування

ПР 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій

ПР 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника

ПР 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, які мають культуральні чи гендерно-вікові відмінності

Структурно-логічне місце психології сім'ї в навчальному процесі підготовки фахівців

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення «Психологія сім'ї»	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на «Психологію сім'ї»
Загальна психологія, соціальна психологія, вікова та педагогічна психологія, психологія конфлікту, етнопсихологія	Психологія сімейного виховання, психологія насилля, технології індивідуального консультування сім'ї, психотерапія сім'ї
Соціологія, етнографія, історія, фольклористика	Сімейний коучинг
Психологія соціального пізнання	Соціальна педагогіка; психологія девіантної поведінки, соціальна робота

3. Програма навчальної дисципліни Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Сім'я як соціально-психологічний феномен

Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурноісторичного розвитку людства. Соціально-психологічні характеристики сім'ї

Мета. Ознайомити студентів із головними теоретико-методологічними основами психології сім'ї, розкрити соціально-психологічну сутність сім'ї та її характеристики.

Зміст. Проблематика, предмет, об'єкт і завдання психології сімейних відносин. Основні концептуальні підходи у вивченні шлюбно-сімейних відносин: еволюціонізм (І.Я.Баховен, Дж.Ф.Мак-Леннан), функціоналізм (Е.Дюркгейм, У.Огборн, Е.Берджес), біологізм (Ч.Дарвіна), емпіризм (Ф.Ле Пле), сциентизм (У.Джемс, Ч.Кулі, У.Томас, Ф.Знанецький, Ж.Піаже, З.Фрейд). Сім'я і шлюб в історії суспільства (шлюб у давні часи; європейський шлюб у Середньовіччі; сім'я у біблійні часи; язичницька сім'я; християнська модель сім'ї). З історії української родини. Типові моделі сучасної української сім'ї. Характерні риси сучасної української сім'ї. Сучасні дослідження шлюбно-сімейних взаємин.

Соціально-психологічна сутність сім'ї та її характеристики (психологічний клімат, сумісність, сімейні інтереси тощо; композиція, структура, групові процеси, групові норми і санкції). Переваги й унікальність сім'ї як малої соціальної групи. Функціонально-рольова структура сім'ї. Подружні ролі (традиційні, товариські, ролі партнерів, від узгодженості яких залежать особливості взаємин подружжя). Умови розподілу ролей між подружжям. Комплексність у виконанні сім'ю функцій. Типологія сімей (за кількістю дітей, за складом, за структурою, за стадією становлення сім'ї, за якістю зовнішніх та внутрішніх меж, за способом реагування на стресові, конфліктні ситуації та нормативні кризи, за рівнем виховного потенціалу, за станом психологічного здоров'я, за структурою влади, за розподілом ролей, за ступенем включення членів родини в сімейні стосунки, залежно від

адаптивних ресурсів сім'ї). Психологічно благополучна і неблагополучна сучасна сім'я. Поняття "психологічне здоров'я сім'ї". Структура психологічного здоров'я сім'ї.

Феноменологічна діагностика сім'ї. Генограма сім'ї.

Тема 2. Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари. Характеристика психологічної сутності шлюбу

Мета. Обґрунтувати роль емоційного компоненту у формуванні та розгортанні подружньої взаємодії, ознайомити студентів з функціями та завданням періоду дошлюбного спілкування. Розкрити психологічну сутність шлюбу та сучасні уявлення про шлюб як юридичну основу сім'ї.

Зміст. Тлумачення поняття „атракція”. Етапи розвитку емоційних відносин. Феномен кохання та його прояви. Принципи кохання (універсальний, принцип дієвої спрямованості, принцип активної зацікавленості, точності і надійності оцінки об'єктів, дій). Співвіднесення понять „кохання” і „закоханість”. Теорії кохання: оптимістичні (А.Маслоу, „трёхкомпонентна” теорія кохання Р.Стернберга, схеми діадичних відносин Т.Кемпера, концепції кохання В.Сатір, Е.Фрома та ін.), песимістичні (Л.Каслер, З.Фройд та ін.). Пастки кохання (пастка неповноцінності, пастка жалості, сексуальний комфорт, спільність інтересів). Умови збереження емоційних відносин.

Тлумачення поняття «шлюб». Стили шлюбних відносин (типологія шлюбних стосунків, в основу якої покладено поведінкові реакції партнерів у стосунках (за Сейнером); типологія за розподілом прав; типологія шлюбних стосунків за реакціями подружжя у конфлікті (Уайл), типологія за емоційною залежністю, стилі шлюбу за Е.Берном, типологія шлюбу за К.Вітакером та ін.). Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин (самотність, незареєстроване співжиття, свідомо бездітний шлюб, розлучення, повторні шлюби, відкритий шлюб, позашлюбний секс, гомо сексуальність, груповий шлюб, колективні сім'ї). Готовність особистості до шлюбу та сімейного життя (фізична і фізіологічна зрілість, соціальна готовність, етико-психологічна готовність, сексуальна готовність).

Теорії вибору шлюбного партнера (психоаналітична теорія, теорія комплементарних потреб Р.Вінча, інструментальна теорія вибору подружжя Р.Сентерса теорія "стимул-цінність-роль" Б.Мурстейна, або "обмін і максимальна вигода", теорії "фільтрів" А.Керкгоффа і К.Девіса, "кругова теорія любові" А.Рейса, модель співвіднесення міжособистісного сприйняття і динаміки дошлюбних відносин. Психологічна характеристика періоду дошлюбного спілкування. Дошлюбні чинники, які впливають на стабільність шлюбу. Дошлюбні ігри. Прийняття рішення про вступ у шлюб. Мотиви вступу у шлюб. Психологічні пастки періоду дошлюбного спілкування.

Змістовий модуль 2. Динамічні процеси в сім'ї

Тема 3. Динаміка подружніх відносин. Психологія подружньої сумісності.

Мета. Розкрити суть і специфіку етапів подружнього життя, визначити основні завдання подружжя на кожному етапі, розкрити специфіку подружньої сумісності.

Зміст. Чинники, які впливають на стабільність шлюбу. Життєвий цикл сім'ї (Р.Норберт, Е.Дюраль, Р.Хілл, Г.Навайтіс, К.Вітакер та ін). Проблематика перших періодів подружнього життя. Сутність поняття адаптації подружжя. Структура адаптації особистості у сфері шлюбносімейних відносин. Зміст первинної адаптації. Сфери сімейної адаптації (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна). Вторинна (негативна) адаптація і сфери її прояву. Умови подолання вторинної негативної адаптації.

Постановка питання сумісності у соціальній психології. Основні підходи у визначенні поняття "сумісність": функціонально-рольовий; структурний. Теорії сумісності (концепція дублювання батьківських якостей, концепція дублювання якостей братів і сестер, гіпотеза Р.Вінча про комплементарність, прогностична модель сумісності Р.Акофф і Ф.Емері та ін.). Психофізіологічна, ціннісно-орієнтаційна та особистісна складові сумісності подружжя і способи її діагностики. Типи ставлення кожного з партнерів до цінностей іншого. Типологія сімей за характером психологічної й ціннісно-орієнтаційної єдності.

Тема 4. Психологія подружніх конфліктів. Мотивація сімейних конфліктів, особливо небезпечних для сімейної цілісності

Мета. Охарактеризувати психологічні особливості сімейного спілкування, визначити детермінацію подружніх конфліктів та шляхи їх попередження та корекції; розкрити специфіку емоційної взаємодії подружжя на прикладі ревнощів, ознайомити із сімейними девіаціями, зокрема із подружніми зрадами, визначити можливі ресурси сім'ї у формі прощення.

Зміст. Позитивні та негативні аспекти спілкування у сім'ї. Сімейний конфлікт, його стадії (виникнення об'єктивної конфліктної ситуації; усвідомлення об'єктивної конфліктної ситуації; перехід до конфліктної поведінки; вирішення конфлікту) та особливості. Причини сімейних конфліктів. Класифікація конфліктів на ґрунті незадоволених потреб подружжя, за ступенем небезпеки для сімейної цілісності. Моделі поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях. Профілактика подружніх конфліктів. Тлумачення поняття «ревнощі». Психологічні детермінанти ревнощів: характерологічні особливості суб'єкта ревнощів, наближення періоду інволюції, гендерні чинники, особистісні особливості «об'єкта ревнощів», співвідношення особистісних властивостей можливих «суб'єкта» і «об'єкта» ревнощів, вплив «ситуації». Нормальні та патологічні ревнощі як надцінні ідеї. Типологія ревнощів: ревнощі «власника» або тиранічні ревнощі, ревнощі через образу, відображені ревнощі. Тлумачення поняття подружньої невірності. Мотиви позашлюбних зв'язків. Відмінності в мотивуваннях зрад у чоловіків і жінок.

Тема 5. Сімейні кризи. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин

Мета. Ознайомити студентів із феноменом розлучення як ненормативної кризи сім'ї та його наслідками для подружжя і дітей.

Зміст. Чинники руйнування шлюбно-сімейних відносин (соціальні, політичні, економічні, гендерні, етнічні, соціально-психологічні, індивідуально-психологічні та ін). Типи розлучень: справжнє, розлучення-тиск, розлучення-реакція. Фази розпаду і дестабілізації відносин: інтрапсихічна (внутрішня), інтерпсихічна, соціальна фаза, фаза переробки. Концепція розпаду емоційних стосунків (Дж.А.Лі). Стадії розлучення. Стратегії поведінки у ситуації розлучення (модель Кюблер-Рос). Діалектична модель процесу розлучення Маслоу. Соціально-психологічні наслідки розлучення. Характеристика ситуації після розлучення. Емоційні реакції дітей та підлітків на розлучення батьків. Рекомендації батькам у построзлучній ситуації. Рекомендації подружжю, яке пережило розлучення.

Тема 6. Психологічна допомога сім'ї

Мета. Сформувати уявлення у студентів про форми і методи психологічної допомоги сім'ї, відмінності сімейного консультування і сімейної психотерапії.

Зміст. Риси психологічного консультування і психотерапії. Принципи психологічного консультування сім'ї. Механізми психологічної корекції сімейних стосунків. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування. Доцільність застосування сімейної психотерапії. Принципи і стадії процесу сімейної психотерапії на основі різних підходів.

4.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Розвиток інститутів шлюбу і сім'ї у контексті культурно історичного розвитку людства Соціально психологічні характеристики сім'ї	14	2	2			10	17	2				15

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість годин
1	Історичні аспекти шлюбу і сім'ї. Соціально-психологічна характеристика шлюбу і сім'ї	2
2	Характеристика психологічної сутності шлюбу. Альтернативні форми шлюбних стосунків.	2
3	Феноменологічна діагностика сімейних стосунків. Сімейна генограма	2
4.	Емоційний компонент взаємодії подружжя. Подружнє сумісність.	2
5	Динаміка подружніх стосунків	2
6	Сімейні кризи. Кризове консультування.	2
7.	Розлучення, утворення повної зміненої сім'ї	2
8	Психологія сімейного конфлікту. Мотивація конфліктів	2
9.	Психологічна допомога сім'ї. Групова робота психолога з питань сімейних стосунків	2

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Емоційний компонент взаємодії подружжя. Формування подружньої пари. Характеристика психологічної сутності шлюбу	2
2	Динаміка подружніх стосунків	2
3	Сімейні кризи. Процеси розпаду і дестабілізації сімейних відносин	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		
2		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для стаціонару)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1	<p>Завдання 1. Аналіз фільму</p> <p>1. Подивитись фільм на задану тему: (1 серія телесеріалу «Сцени життя» 2021 р.).</p> <p>2. Проаналізувати фільм за схемою: визначити форму шлюбних стосунків; проаналізувати структуру влади і ролей у сім'ї; визначити можливі труднощі сімейної взаємодії; проаналізувати структуру консультативного процесу.</p> <p>3. Взяти участь в обговоренні фільму.</p> <p>Критерії оцінки завдання:</p> <p>Відмінно – студент переглянув фільм; проаналізував, виконав за всіма пунктами, студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Добре – студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами, студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Задовільно - студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Незадовільно - студент переглянув фільм; наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	10
2	<p>Завдання 2. Есеє «Батьківська сім'я»</p> <p>План</p> <p>1. Морально-психологічні клімат. Опишіть, будь ласка, атмосферу, типові емоції в сім'ї.</p> <p>2. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля? Чи реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї</p> <p>3. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)?</p> <p>4. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється сім'я?</p> <p>5. Хто кого підтримує, хто з ким у конфлікті (розстановка сил).</p> <p>6. Що сім'ї вдається добре, в чому є ефективною.</p> <p>7. В чому сім'я зустрічається з утрудненнями, що не виходить або вдається складно і рідко.</p> <p>Есе «Моя майбутня сім'я»</p> <p>План</p> <p>1. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля, за інтимне (сексуальне) життя? Чи</p>	10

	<p>реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї</p> <p>2. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)?</p> <p>3. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється майбутня сім'я?</p> <p>Критерії оцінювання: Відмінно – робота виконана за всіма пунктами, студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, студент взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – студент написав есе; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	
3	<p>Завдання 3. «Генограма сім'ї»</p> <p>Накреслити генограму власної сім'ї (мінімум 3 покоління). Позначити членів сім'ї, дати народження та смерті, дати укладання шлюбу та розлучення, описати емоційні зв'язки між всіма членами сім'ї. Описати сімейні концепції стосовно розподілу ролей і функцій, ієрархії в сім'ї. Описати тип шлюбних стосунків (матрі-, патріархальний, егалітарний, змішаний). Девіз (міф) сім'ї. Зробити висновок: які сімейні концепції є для вас ресурсними, а які обмежувальними; який тип шлюбних стосунків переважає і чи співпадає він з вашими уявленнями стосовно сім'ї; який сімейний спадок (ситуації або паттерни поведінки, що повторюються з покоління у покоління) помітили. Які психопрофілактичні кроки можете окреслити, щоб запобігти у подальшому негативних сімейних копінгстратегій.</p> <p>Критерії оцінки завдання :</p> <p>Відмінно – студент побудував генограму; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами; студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно — студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – студент побудував генограму; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p>	10
	Змістовний модуль 2	
4	<p>Завдання 4. Здійснити аналіз кризової сімейної ситуації (контрольне завдання)</p> <p>Описати ситуацію (фактажно). Намалювати генограму сім'ї і показати емоційні стосунки, хронологію криз у попередніх поколіннях. Визначити тип кризи (нормативна, ненормативна, множинна) і на якому етапі розвитку стосунків виникла? Що залишалось стабільним у цій ситуації? Що втрачено? Що здобуто? Які стратегії у задоволенні потреб змінилися? Скласти план</p>	10

	<p>консультативного процесу з урахуванням запиту, динаміки подружніх стосунків, вікових та гендерних відмінностей, глибини та динаміки кризи.</p> <p>Критерії оцінювання Відмінно – студент описав ситуацію; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами, взяв участь в обговоренні на занятті, володіє вільно матеріалом; Добре – студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно — студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – студент описав ситуацію; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	
5	<p>Завдання 5. Опрацювати статтю Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. <i>Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика» (28 жовтня 2022 р.). Ч.2. Умань, 2022. С.40-42.</i></p> <p>План аналізу: чинники формування образу шлюбного партнера, напрями формування усвідомленого вибору шлюбного партнера. Форми і методи роботи психолога у формування усвідомленого вибору шлюбного партнера</p> <p>Критерії оцінювання.</p> <p>Відмінно – студент проаналізував тези за всіма пунктами, запропонував додатково власні ідеї, взяв участь в обговоренні на занятті. Студент вільно володіє матеріалом, зацікавлює аудиторію обраною тематикою, спонукає аудиторію до подальшого самостійного вивчення, робить узагальнення та висновки; Добре – аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; . не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	10
	Тематичні тести	10
	Разом	60

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми (для заочної форми навчання)	Кількість годин
	Змістовий модуль 1.	
1	<p>Завдання 1. Аналіз фільму</p> <p>1. Подивитись фільм на задану тему: (1 серія телесеріалу «Сцени життя» 2021 р.).</p> <p>2. Проаналізувати фільм за схемою: визначити форму шлюбних стосунків; проаналізувати структуру влади і ролей у сім'ї; визначити можливі труднощі сімейної взаємодії; проаналізувати структуру консультативного процесу.</p> <p>3. Взяти участь в обговоренні фільму.</p> <p>Критерії оцінки завдання: Відмінно – студент переглянув фільм; проаналізував, виконав за всіма пунктами, студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, взяв участь в обговоренні на занятті;</p>	15

	<p>Добре – студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами, студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Задовільно - студент переглянув фільм; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент має фрагментарні уявлення про проблему, які при цьому не завжди точно ним розуміються і не достатньо повно та аргументовано вербалізуються; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Незадовільно - студент переглянув фільм; наявність часткових знань, які студент не правильно розуміє і не правильно трактує; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	
2	<p>Завдання 2. Ессе «Батьківська сім'я»</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. Морально-психологічні клімат. Опишіть, будь ласка, атмосферу, типові емоції в сім'ї. 9. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля? Чи реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї 10. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)? 11. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється сім'я? 12. Хто кого підтримує, хто з ким у конфлікті (розстановка сил). 13. Що сім'ї вдається добре, в чому є ефективною. 14. В чому сім'я зустрічається з утрудненнями, що не виходить або вдається складно і рідко. <p>Ессе «Моя майбутня сім'я»</p> <p>План</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Функції в сім'ї. Хто відповідає за виконання домашньої роботи, за поповнення бюджету, за догляд і виховання дітей, за клімат (емоційна підтримка) у сім'ї, за дозвілля, за інтимне (сексуальне) життя? Чи реалізовані соціально члени сім'ї? Оцініть за 10-бальною шкалою, на скільки ці функції реалізовані в сім'ї 5. Ієрархія в сім'ї. Хто головний, чи є збереження ієрархії від старших до молодших, чи має місце порушення ієрархії, коли наприклад, діти займають головні позиції в сім'ї)? 6. Метафора сім'ї. яким образом у вас асоціюється майбутня сім'я? <p>Критерії оцінювання:</p> <p>Відмінно – робота виконана за всіма пунктами, студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, студент взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Добре – студент написав есе; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p> <p>Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	15

3	<p>Завдання 3. «Генограма сім'ї» Накреслити генограму власної сім'ї (мінімум 3 покоління). Позначити членів сім'ї, дати народження та смерті, дати укладання шлюбу та розлучення, описати емоційні зв'язки між всіма членами сім'ї. Описати сімейні концепції стосовно розподілу ролей і функцій, ієрархії в сім'ї. Описати тип шлюбних стосунків (матрі-, патріархальний, егалітарний, змішаний). Девіз (міф) сім'ї. Зробити висновок: які сімейні концепції є для вас ресурсними, а які обмежувальними; який тип шлюбних стосунків переважає і чи співпадає він з вашими уявленнями стосовно сім'ї; який сімейний спадок (ситуації або паттерни поведінки, що повторюються з покоління у покоління) помітили. Які психопрофілактичні кроки можете окреслити, щоб запобігти у подальшому негативних сімейних копінгстратегій.</p> <p>Критерії оцінки завдання :</p> <p>Відмінно – студент побудував генограму; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами; студент демонструє повноту, адекватність та осмисленість (усвідомленість) знань, взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; студент демонструє адекватність та осмисленість знань, але стосовно кількох із зазначених питань; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно — студент побудував генограму; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – студент побудував генограму; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті;</p>	10
	Змістовний модуль 2	
4	<p>Завдання 4. Здійснити аналіз кризової сімейної ситуації Описати ситуацію (фактажно). Намалювати генограму сім'ї і показати емоційні стосунки, хронологію криз у попередніх поколіннях. Визначити тип кризи (нормативна, ненормативна, множинна) і на якому етапі розвитку стосунків виникла? Що залишалось стабільним у цій ситуації? Що втрачено? Що здобуто? Які стратегії у задоволенні потреб змінилися? Скласти план консультативного процесу з урахуванням запиту, динаміки подружніх стосунків, вікових та гендерних відмінностей, глибини та динаміки кризи.</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>Відмінно – студент описав ситуацію; проаналізував, робота виконана за всіма пунктами, взяв участь в обговоренні на занятті; Добре – студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно — студент описав ситуацію; аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – студент описав ситуацію; аналіз виконаний менш, ніж наполовину; не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	15
5	<p>Завдання 5. Опрацювати статтю Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. <i>Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика» (28 жовтня 2022 р.). Ч.2. Умань, 2022. С.40-42.</i></p>	15

	<p>План аналізу: чинники формування образу шлюбного партнера, напрями формування усвідомленого вибору шлюбного партнера. Форми і методи роботи психолога у формування усвідомленого вибору шлюбного партнера Критерії оцінювання.</p> <p>Відмінно – студент проаналізував тези за всіма пунктами, запропонував додатково власні ідеї, взяв участь в обговоренні на занятті. Студент вільно володіє матеріалом, зацікавлює аудиторію обраною тематикою, спонукає аудиторію до подальшого самостійного вивчення, робить узагальнення та висновки; Добре – аналіз частково виконаний за всіма пунктами; взяв участь в обговоренні на занятті; Задовільно - аналіз частково виконаний за всіма пунктами; не взяв участь в обговоренні на занятті; Незадовільно – аналіз виконаний менш, ніж наполовину; . не взяв участь в обговоренні на занятті.</p>	
	Тематичні тести	10
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

10. Методи навчання

Лекційні форми занять передбачають застосування методів:

1. Пояснювально-ілюстративний.
2. Проблемне засвоєння матеріалу.

Семінарські форми занять передбачають застосування методів:

1. Частково-пошуковий.
2. Дослідницький.
3. Інтерактивний: ділова гра, дискусії, тренінгові й коучингові методи.
4. Метод кейсів.

11. Методи контролю

1. Тематичний тестовий контроль.
2. Усне поточне опитування. Поточний контроль здійснюється у формі оцінок за різні види аудиторної та самостійної роботи – активність на семінарах (участь в обговоренні питань, у дискусіях тощо), результати виконання творчих завдань та ін.
3. Контрольне завдання.
5. Підсумковий тестовий контроль.

Перелік питань до екзамену з курсу «Психологія сім'ї»

1. Актуальність курсу «Психологія сім'ї» в контексті сучасних суспільних відносин. Сучасні дослідження в галузі психології сім'ї.
2. Предмет, завдання, понятійний апарат курсу. Зв'язок з іншими науковими дисциплінами.

3. Соціально-психологічне трактування феномену сім'ї як малої соціальної групи. Співвідношення понять «шлюб» і «сім'я».
4. Психологічна характеристика сучасної української сім'ї. Основні причини утворення малої сім'ї в Україні.
5. Теорії розвитку шлюбно-сімейних стосунків в історії суспільства.
6. Типи та форми шлюбно-сімейних стосунків та причини їх виникнення.
7. Особливості шлюбних стосунків у давні часи. Причини екзогамії.
8. Основні критерії класифікації сімей. Типологія сімей за кількістю шлюбних партнерів. Характеристика сучасної сім'ї за кількістю дітей, складом, структурою. Типологія сімей за розподілом лідерства та влади, за сімейним стажем та укладом. Типологія сімей за критерієм конфліктності; за особливими умовами сімейного життя, способом проведення дозвілля, характером сексуальних відносин.
9. Функції сучасної сім'ї. Соціально-психологічні чинники, які обмежують виконання сім'єю своїх функцій.
10. Психологічна характеристика рольової структури сім'ї. Види сімейних ролей. Вплив патологічних ролей на функціонування сім'ї.
11. Типи поведінки партнерів у шлюбі.
12. Психологічна характеристика періодів життєвого циклу сім'ї.
13. Період пошуку шлюбного партнера. Психологічні умови оптимізації дошлюбної взаємодії між партнерами.
14. Соціально-психологічна характеристика «часу діади» або утворення сім'ї (за Дювалль і Хілл). Соціально-психологічна характеристика сім'ї з маленькими дітьми; з дітьми підліткового віку (за Дювалль і Хілл). Соціально-психологічна характеристика сім'ї з дорослими дітьми (за Дювалль і Хілл). Соціально-психологічна характеристика сім'ї з дітьми, що покинули батьківський дім (за Дювалль і Хілл).
15. Літня людина та її сім'я. Соціально-психологічна характеристика.
16. Психологічна характеристика альтернативних форм шлюбно-сімейних стосунків. Самотність як форма альтернативних шлюбно-сімейних відносин. Причини подружньої інфертильності. Особливості жінок, які не хочуть мати дітей. Позашлюбний секс та інтимна дружба як альтернатива традиційному шлюбові. Основні принципи відкритого шлюбу. Цивільний шлюб і традиційна сім'я: порівняльний аналіз.
17. Показники психологічного клімату та здоров'я сім'ї.
18. Формування готовності молоді до вступу у шлюб. Види готовності партнерів до сімейного життя.
19. Структурний, функціональний та адаптаційний підходи до вивчення подружньої сумісності.
20. Види сумісності партнерів (духовна, подружня, сімейно-побутова, особистісна, фізіологічна).
21. Основні показники задоволеності шлюбом.
22. Психологічні чинники ризику при укладанні шлюбно-сімейних стосунків.

23. Види адаптації партнерів до сімейного життя (матеріально-побутова, морально-психологічна, інтимно-особистісна). Вторинна дезадаптація партнерів у шлюбі та умови її подолання.
24. Роль потребової сфери особистості у виборі шлюбного партнера. Мотивація вибору шлюбного партнера. Неусвідомлювані мотиви вибору шлюбного партнера.
25. Основні соціально-психологічні чинники вибору шлюбного партнера.
26. Теорії вибору шлюбного партнера. Теорія «ідеального партнерства» у виборі шлюбного партнера.
27. Теорія «фільтрів» (Дж. Удрі) у виборі шлюбного партнера.
28. Теорія «комплементарності» у виборі шлюбного партнера.
29. Теорія вибору шлюбного партнера «Стимул-цінність-роль» (Мурстейн).
30. Соціально-психологічний підхід до вибору шлюбного партнера в контексті атракції.
31. Кохання як основа побудови сімейних стосунків. Співвідношення між коханням і закоханістю.
32. Психологічна суть кохання як емоції (К. Ізард). Класифікація кохання (за А.Лі). Класифікація кохання (за Р.Мей). Теорія закоханості Д.Деніс. Двофакторна теорія кохання (Д.Дабон та А.Аарон). Трьохкомпонентна модель кохання (за Стренбергом). Генеза кохання (Стендаль).
33. Патологічні форми кохання (Е.Фромм).
34. Деформація почуття кохання (К.Хорні).
35. Феномен ревнощів у психології сім'ї. Види ревнощів.
36. Нормальні та патологічні ревнощі як надцінні ідеї.
37. Причини, прояви й наслідки непродуктивного спілкування в сім'ї. Порушена комунікація. Маніпуляції у спілкуванні членів сім'ї.
38. Сімейна самосвідомість як показник задоволеності шлюбом. Сімейна доля як компонент сімейної самосвідомості подружжя.
39. Сімейний календар та сімейна історія як компоненти сімейної самосвідомості подружжя.
40. Сімейні правила та міфи як компоненти сімейної самосвідомості подружжя.
41. Згуртованість як інтегральна характеристика сімейної системи. Поняття "організації сім'ї".
42. Механізми інтеграції сім'ї. Соціально-психологічний механізм «емоційної ідентифікації з сім'єю».
43. Специфіка патріархальної сім'ї. Психологічні особливості дітоцентричної сім'ї. Специфіка партнерської сім'ї.
44. Сімейний конфлікт, особливості його перебігу (В. Кравець).
45. Причини сімейних конфліктів. Види сімейних конфліктів.
46. Тактики поведінки подружжя у конфліктних ситуаціях та вирішення конфліктів.
47. Профілактика подружніх конфліктів. Модель "сімейної ради" у вирішенні конфліктної ситуації.
48. Види конфліктних сімей.

49. Кризові періоди життєдіяльності сім'ї (В.Сатір).
50. Розлучення як ненормативна криза сімейної системи. Соціально-психологічні концепції розлучення.
51. Основні причини розлучення. Види розлучення.
52. Стадії розлучення (модель Кюблер-Росс).
53. Психологічна характеристика дорозлучної ситуації.
54. Психологічна характеристика построзлучної ситуації.
55. Вплив розлучення на дорослих членів сім'ї.
56. Основні напрямки психологічної допомоги дітям при розлученні батьків.
57. Психологічні особливості повторного шлюбу.
58. Особливості психологічного консультування і психотерапії сім'ї.
59. Основні принципи сімейного консультування.
60. Основні форми та види сімейного консультування.
61. Стадії процесу сімейного консультування.
62. Особливості першого прийому у психолога.
63. Особливості використання методів і прийомів сімейного консультування.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування						Контроль не завдання	Самостій на робота	Екземе н	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2		10	10	50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6				
5	5	5	5	5	5				

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим

			повторним вивченням дисципліни
--	--	--	-----------------------------------

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчального курсу «Психологія сім'ї».
2. Силабус.
2. Опорні конспекти лекцій, плани семінарських занять, методичні рекомендації до виконання самостійної роботи, електронні підручники, завантажені на платформу дистанційного навчання.
3. Мультимедійне забезпечення.
4. Електронні варіанти тестів для тематичного та підсумкового контролю знань.

14. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. К.: МАУП, 2017. 96 с.
2. Мілютіна К. Психологія сім'ї. Техніки раціонально-інтуїтивної психокорекції родини. К.: Главник, 2007. 144 с.
3. Поліщук В.М., Ільїна Н.М., Поліщук С.А. та ін. Психологія сім'ї. Суми: ВТД "Університетська книга", 2021. 239 с.
4. Помиткіна Л.В., Злагодух В.В., Хімченко Н.С., Погорільська Н.І. Психологія сім'ї. Навчальний посібник К.: НАУ-друк 2010. 270 с.
5. Психологія сімейних взаємин. Навчальний посібник. Під ред. М.С. Корольчука. К.: Ніка-Центр, 2010. 280 с.
6. Столярчук О. А. Психологія сучасної сім'ї: Навчальний посібник Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. 136 с.
7. Федоренко Р. П. Психологія сім'ї. Навчальний посібник. Видання друге, змінене. Луцьк: Вежа-Друк, 2021. 480 с.

Допоміжна

1. Кляпець О. Я. Психологічні чинники вибору молодою людиною цивільного шлюбу: дис... канд. психол. наук: 19.00.05 / Інститут соціальної та політичної психології АПН України. К., 2004. 178 с.
2. Мушкевич М. І., Федоренко Р. П., Магдисюк Л. І., Дучимінська Т. І. Ф 33 Психологія молодої сім'ї [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 235 с.
3. Федоришин Г.М., Северин Р.Р. Соціально-психологічні чинники формування образу шлюбного партнера у юнацькому віці. *Психологія особистості*. Івано-Франківськ. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». 2021. Т. 11. № 1. С.92-100 doi: 10.15330/ps.11.1.92-100
4. Федоришин Г.М., Михайлюк І.Б. Модель психологічного супроводу усвідомленого вибору жінками шлюбного партнера. *Збірник тез доповідей*

Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика» (28 жовтня 2022 р.). Ч.2. Умань, 2022. С.40-42.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://lib.pu.if.ua>. - Сайт наукової бібліотеки Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника.
2. <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk> Google Академія
3. <http://www.nbu.gov.ua/> - Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
4. <http://hklib.npu.edu.ua/> - Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова.
5. <http://upsihologa.com.ua/> - портал професійних психологів України «У психолога».
6. [http:// pl.bookos.org/](http://pl.bookos.org/) - електронна англomовна бібліотека